

УДК:614.23:616.31(07)

Кульбашна Ярослава Аркадіївна

кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічної стоматології і щелепно-лицевої хірургії
Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, м.Київ
j.kulbashna@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ**

Анотація. У статті розглядаються проблеми формування інтеркультурної складової міжнародної професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів. Необхідність дослідження пов'язана із зростанням полікультурності у суспільстві в цілому і вищих медичних навчальних закладів, зокрема, потребою активного упровадження принципу академічної мобільності у вітчизняній вищій освіті.

Ключові слова: вища освіта; іноземні студенти; інтеркультурна компетентність; майбутні стоматологи; професійна компетентність.

Постановка проблеми. Одним із завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 визначено формування нового громадянина України і світу. Цьому повинна сприяти вища освіта, навчаючи поваги і толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур [16]. З розширенням Євросоюзу та процесами глобалізації, природно утворюються багатокультурні середовища. У них виникають складнощі, які вказують на потребу у реформуванні системи освіти для спроможності реагувати на структурні зміни у суспільстві. Це потребує адекватних зусиль вищої школи. Крім того, у освітній галузі активно упроваджується академічна і професійна мобільність. Виникає необхідність забезпечити розвиток міжнародної професійної компетентності, виховання у майбутніх фахівців полікультурності і формування інтеркультурної компетентності. Такі заходи сприятимуть забезпеченню адаптації випускників вищої школи у будь-якому новому соціокультурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р. визначені основні напрями державної політики у вихованні молоді, які доповнюють і поглиблюють викладені у попередніх державних документах [15; 22]. Всі вони спрямовані на реалізацію соціальної функції виховання – забезпечення наступності моральних цінностей, досвіду поколінь в

успішній життєдіяльності як у національному, так і полікультурному середовищі. Це уможливить інтеграцію української спільноти у європейський і світовий простір, толерантне сприйняття вітчизняною молоддю відмінних від національних ідей, цінностей, поведінки. Культура міжнаціональних і міжнародних відносин виявляється у повазі до прав, цінностей, культури і традицій інших народів, гуманізації міжнаціональних і міжнародних стосунків; мирному співіснуванню; співпраці у глобальному масштабі на засадах моральних ідеалів, виробленню негативного ставлення до насильства. Це сприяє формуванню активної громадянської позиції студентської молоді, вищою цінністю якої є вільна особистість з розвиненим почуттям відповідальності і почуттям громадянського обов'язку [10]. Такі якості особливо необхідні майбутньому лікарю. Їх розвиток дозволить створити клімат сприятливої співпраці з визнаними світовими лідерами розвитку медичної освіти, ефективній реалізації принципу академічної мобільності для повноцінного обміну досягненнями вітчизняної і зарубіжної медичної школи [13].

Сучасні тенденції розвитку суспільства у політичних, соціальних, культурних, економічних аспектах, привели до його полікультурності [7]. Вони породжують у освітній галузі потребу формування інтеркультурної самосвідомості і толерантності майбутніх фахівців. Це активує забезпечення полікультурного виховання у освіті. Його зміст має багато спільних ознак, незважаючи на відмінності навчальних середовищ різних країн [7; 18]. Великий досвід у вирішенні проблеми міжнаціонального співіснування, корисний для України, має, зокрема, Німеччина. У цій країні приділяється велике значення завданням інтеркультурного виховання у зв'язку з великою кількістю мігрантів (близько 7 млн.), і розмаїттям етнічного складу навчального середовища, починаючи з дитячого садочка і далі – на всіх рівнях освіти, враховуючи вищу (що також характерно для України). Через це з'явився окремий напрям у педагогіці – полікультурний [24; 27; 28], підґрунтям якого стала давня європейська проблема трудової міграції і законодавчий захист прав мігрантів та їхніх традицій. Однак, в останні десятиліття розвивається новий вектор у освіті – професійна і академічна мобільність – пошук шляхів фахового

зростання майбутніх випускників, забезпечення їх конкурентоздатності і місця оптимального працевлаштування. Цей принцип визначено як один з основних у розвитку міжнародної професійної компетентності [25; 26]. Оскільки метою сучасної освіти стало формування компетентного фахівця, який уміє адаптуватись у новому соціумі і виконувати нестандартні завдання, розвиток інтеркультурної складової професійної компетентності виглядає вкрай необхідним [1; 18]. Як вказує Т. В. Сидоренко [18], терміном «інтеркультурність» підкреслюється взаємодія та взаємопроникнення між національною більшістю і меншиною. Для розвитку інтеркультурності у вітчизняному суспільстві створюються окремі освітні напрями, зокрема: полікультурність освіти, мультикультурність виховання, педагогіка мігрантів. Такий підхід дозволив ученим - педагогам як вітчизняним, так і зарубіжним (О. Ісак, О. Грива, П. Гусева, Т. В. Сидоренко, С. Дрезз, М. Крюгер-Портрац, В. Ніке та ін.), виокремити інтеркультурну компетентність (далі – ІК) як важливий компонент професійної компетентності майбутнього фахівця і вважати її набуття невід’ємною складовою навчального процесу сучасної інтернаціоналізованої вищої освіти. На основі визначення, приведенного З. В. Бовою [1], інтеркультурна компетентність - це здатність особистості здійснювати інтеркультурну комунікацію – адекватне взаєморозуміння представників різних культур, досягати взаєморозуміння в ситуаціях міжкультурного спілкування. І. В. Іванюк [8] аналізує дані зарубіжної науково-дослідної літератури щодо визначення полікультурної компетентності, яка за характерними ознаками близька ІК. Так, Е. Тейлор розглядає її як перетворюючий навчальний процес, в якому «чужий» розвиває здатність до адаптації, змінюючи точку зору, щоб ефективно зрозуміти і задовольнити вимоги культури приймаючої країни, а М. Ракотомена - як набір якостей, необхідних для успішної взаємодії в групі осіб з різними культурами, що базуються на основі знань про культуру в цілому, власну культуру та інші культури; можливостей: поведінки, адаптації, управління конфліктами, ведення переговорів; компетентностей: гнучкість, відкритий розум, емпатія, оптимізм, терпимість; психологічних та емоційних ресурсів: мотивації, задоволення від ризиків,

управлінні напругою. Вище приведений аналіз дефініцій дозволив визначити термін «інтеркультурна» компетентність, як оптимальний щодо проблеми дослідження.

Ще на перших етапах упровадження компетентнісного підходу, європейські фахівці [29], ввели до переліку загальних компетентностей, необхідних випускнику ВНЗ, такі, що у процесі інтеграції формують ІК. Німецькі учені глибоко дослідили проблему формування міжнародної професійної компетентності і покладають ІК (разом з іншими складовими - фахові та інтеркультурні знання, толерантність до інших культур та знання іноземних мов), в основу цього процесу [25; 26]. У період долучення до Болонських угод і модернізації української освітньої галузі, вітчизняні науковці-педагоги ознайомились з досвідом зарубіжних колег і, виходячи з національних ціннісних традицій вищої освіти, створили національну класифікацію складових професійної компетентності [11]. Аналіз літературних джерел і власний педагогічний досвід свідчать, що ці класифікації можуть ефективно застосовуватись у вивченні конкретних проблем і доповнювати одна одну.

Розвиток ІК відбувається у процесі міжособистісного спілкування, здатність до якого високо цінується як вітчизняними [19], так і зарубіжними фахівцями [29]. ІК тісно пов'язана з поняттям толерантності. Проблема формування толерантності у сучасному полікультурному суспільстві залежить від духовно-морального виховання як підґрунття розвитку ставлення людини до себе і оточуючих [1]. Вона має глибокі історичні і релігійні корені, де об'єднуються цінності різних конфесійних громад, а вирішення проблеми лежить у площині об'єднуючої сили милосердя і шани до людини.

Враховуючи тенденції розвитку українського суспільства, освітнє середовище останні десятиліття все більше насичується іноземними громадянами (мігранти і представники різних етнічних груп, які історично входять до складу населення України), увага до питань міжнаціональної толерантності і культури стає одним із першочергових для вітчизняної вищої школи у процесі формування компетентного фахівця. Велика кількість іноземних студентів в українських вищих медичних навчальних закладах, упровадження принципу академічної і професійної мобільності майбутніх фахівців та науково-педагогічних працівників умотивовує до

створення програм дослідження і розвитку інтеркультурної компетентності майбутніх фахівців як складової професійної компетентності. Аналіз науково-педагогічних джерел і напрямів міжнародної діяльності провідних вищих медичних навчальних закладів (інформація, викладена на їх сайтах) висвітлює недостатню увагу до цього напрямку діяльності як на рівні ВМНЗ, так і законодавчих органів, які опікуються вищою освітою.

Мета статті. Виявити проблеми формування інтеркультурної компетентності, як складової міжнародної професійної компетентності майбутніх стоматологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із стратегічних напрямів розвитку вищої медичної освіти є досягнення міжнародних стандартів підготовки медичних кадрів шляхом набуття професійної компетентності та інтеграція до європейського освітнього і наукового простору на засадах Болонської декларації [12]. Полікультурне виховання, згідно аналізу вище приведених літературних джерел, відіграє у цьому важливу роль і визначається як сучасний педагогічний процес, що характеризується дослідженням співіснування різних культур і виступає як компонент вищої освіти, одна з базових складових професійної підготовки майбутніх фахівців. Потреба у ньому постійно зростає у зв'язку із збільшенням частки іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах України, а метою упровадження є формування інтеркультурної компетентності у майбутніх фахівців. Розширюються організаційні форми навчання: до російськомовного викладання упроваджується англомовне. Дані щодо наповнення окремих вищих медичних навчальних закладів, іноземними студентами [2; 3; 6; 12; 14; 17; 20; 23] представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Наповнення вищих медичних навчальних закладів іноземними студентами

Вищий медичний навчальний заклад	Кількість студентів			Кількість Країн
	Всього	Іноземці	У %	
Національний медичний університет ім.О.О.Богомольця (м.Київ)	13 000	1200	9,0	56
Буковинський державний медичний університет	4413	722	16,3	-
Запорізький державний медичний університет	10200	1817	17,8	42
Вінницький медичний університет ім.М.І.Пирогова	6560	1334	20,3	106 (за всю)

				історію)
Львівський національний медичний університет ім.Данила Галицького	5200	1000	19,1	47
Тернопільський медичний університет ім.І.Я.Горбачевського	4063	1200	29,5	62
Українська медична стоматологічна академія (м.Полтава)	3754	874	23,2	42
Харківський національний медичний університет	7000	2700	38,5	72
Одеський національний медичний університет	6000	1300	21,7	52

Згідно отриманих даних, кількість іноземних студентів у ВМНЗ України (лише 9 з 15 сайтів ВМНЗ містять необхідну інформацію щодо проблеми дослідження) складає 9,0% - 38,5% (загалом 32,5%) від загальної кількості тих, хто навчається. Оскільки ці дані постійно оновлюються, вони відображають картину на час проведення дослідження. Отримані результати підтверджують, що від десятої частини до третини студентів є офіційними носіями іншої культури і традицій. До цього необхідно додати показники етнічного різномайття вітчизняних студентів (конкретні дані відсутні, але згідно офіційної статистики на території України живуть представники десятків різних національностей).

Для конкретизації проблем, які виникають у полікультурному навчальному середовищі, проведено анкетування іноземних студентів 3-5 курсів стоматологічних факультетів Національного медичного університету ім.О.О.Богомольця, (НМУ), Тернопільського медичного університету ім.І.Я.Горбачевського (ТДМУ), Української медичної стоматологічної академії (УМСА, м.Полтава). Взяти участь погодились 191 особа. Отримані дані об'єднані і представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Характеристика проблем, які виникають у іноземних студентів-стоматологів під час навчання в Україні

Проблеми, які виникають у іноземних студентів – стоматологів	Кількість відповідей (у%)
1. Відмінності у ментальності, культурі	22,0
2. Мовний бар'єр	38,4
3. Відмінності і особливості харчування	28,6
4. Проблеми спілкування з населенням	30,8
5. Непорозуміння у спілкуванні з викладачами ВМНЗ	30,8
6. Непорозуміння у спілкуванні з студентами ВМНЗ	16,4
7. Невдоволеність системою медичного забезпечення	36,8
8. Недостатні можливості доступу до використання інформаційних джерел	29,6
9. Незадовільні соціально-побутові умови	17,6

10. Незадовільна робота забезпечення фінансових послуг	32,9
Не відповіли	34,5

Отримані результати свідчать, що більше третини респондентів відзначають проблеми, пов'язані з міжособистісним спілкуванням як з викладачами, так і з оточуючим суспільством. Важливо наголосити, що мова йде про тих, хто перебуває на навчанні уже 3-5 років і, як виявилось, до нині не подолали відмінності інтеркультурного бар'єру. У процесі вибору ВМНЗ студенти знайомились з інформацією про майбутню країну навчання, консультувались з експертами, але очікування щодо умов перебування в Україні підтвердились лише у 46,3% опитаних, тобто менше половини. Гіршою від прогнозованої, ситуація виявилась для 26,4%. Залишитись в Україні після навчання хотіли б 34,7%. Всі інші планують повернутись у свою країну або мігрувати далі по світу у пошуках оптимального працевлаштування. Для порівняння : бажаючих мігрувати серед українських студентів до 25,2%.

У процесі вивчення проблеми формування професійної компетентності майбутніх стоматологів, шляхом анкетування вітчизняних студентів стоматологічних факультетів, визначено показники самооцінки важливості набуття компетентностей, необхідних для розвитку інтеркультурної складової (НМУ, ТДМУ, Вінницького національного медичного університету (ВДМУ). Всього 842 особи 3-5 курсів). Результати представлені у таблиці 3.

Таблиця 3

Характеристика значущості компетентностей, які забезпечують розвиток
інтеркультурної компетентності

№ пп	Компетентність	НМУ		УМСА		ХДМУ	
		4 курс	5 курс	4 курс	5 курс	4 курс	5 курс
1.	Розв'язання проблем	70,7	63,9	72,1	70,3	25,5	12,1
2.	Здатність до критики і самокритики	55,0	54,8	64,5	66,7	14,4	12,1
3.	Прийняття багатокультурності	27,5	17,8	22,7	25,0	4,1	5,3
4.	Прибічність етичним цінностям	26,4	24,3	44,3	41,1	24,1	23,4
5.	Здатність працювати у міжнародному середовищі	44,9	40,4	56,9	48,4	19,5	19,7
6.	Міжособистісні уміння	25,2	27,4	32,9	37,5	24,1	17,4
7.	Знання іноземної мови	53,3	56,1	48,1	41,6	18,1	8,3

8.	Здатність адаптуватись до нових ситуацій	75,2	67,0	69,6	68,7	31,1	21,2
----	--	------	------	------	------	------	------

Отримані дані свідчать, що полікультурність сприймає лише 4,1 – 27,5% опитаних. Цікаве спостереження: найнижчий рейтинг цієї компетентності у студентів ХДМУ, де відсоток іноземних студентів найвищий в Україні -38,5%. Важливість міжособистісних умінь вважають значущою 17,4 – 37,5%, а здатність працювати у міжнародному середовищі -19,5 – 56,9% опитаних. Virізняється показник п.«8», який характеризує важливості ІК, який має суттєві регіональні відмінності. Визначені компетентності, за класифікацією В.І.Лугового (Луговий В.І., 2011), на нашу думку, належать до ціннісно-орієнтаційних, діалого-комунікаційних, інтелектуально-знанневих.

Висновки. Таким чином, аналіз науково-педагогічної літератури і власні дослідження підтверджують важливість розвитку інтеркультурної компетентності як складової професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів та виявили низку проблем у цьому процесі. Серед них: а) несформованість законодавчого забезпечення засад розвитку інтеркультурної складової професійної компетентності у вищій освіті; б) недостатня увага з боку педагогічного складу ВМНЗ до міжособистісного спілкування, полікультурного виховання і формування інтеркультурної компетентності у випускників. Це поглиблює складнощі соціалізації студентів – іноземців у зв'язку з особливостями навчального середовища ВМНЗ. Virішення цих проблем створить підґрунття розвитку ІК, яка, на сьогоднішній день, виявилась значущою лише для третини опитаних. Отримані результати вказують на необхідність теоретичного та методологічного обґрунтування розвитку інтеркультурної компетентності майбутніх лікарів. Її реалізація у майбутній професійній діяльності дозволить сприймати культуру українських фахівців як складову загальнолюдської культури і пришвидшить інтеграцію вітчизняної вищої школи у світовий освітній простір. Це сприятиме підвищенню якості навчання у ВМНЗ, ефективності упровадження принципу академічної мобільності, як основи досягнення конкурентоспроможності майбутніх

фахівців. Пошук шляхів вирішення виявлених проблем становить предмет подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бова З.В. Становлення соціальної ідентичності студентської молоді в інтеркультурному освітньому просторі. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2008-3/03_Vova.pdf
2. Буковинський державний медичний університет. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bsmu.edu.ua/uk/about_us/faculties
3. Вінницький медичний університет ім.М.І.Пирогова; [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vntmu.edu.ua/ru/история-университета>
4. Грива О. Толерантність як цінність освіти й виховання в християнській та мусульманській традиціях /О.Грива// Вища освіта України. –2007.- №1.- С.112 – 116.
5. Гусева П. Т. Иностраный язык как средство выработки социальной интеркультурной компетентности личности / П. Т. Гусева // Мова і культура : Серія "Філологія" / Ін-т міжнар. відносин Київського ун-ту ім. Т. Шевченка, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Фонд культури і мистецтв "Парад Планет". - Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2000 .- Вип. 1. - С. 229-231 .
6. Запорізький державний медичний університет. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.zsmu.edu>
7. Іванова Д.Г. Місце і роль педагогічної діагностики у підготовці майбутніх у підготовців майбутніх учителів до професійної діяльності в полікультурному освітньому середовищі /Д.Г.Іванова, О.Б.Борисова// Проблеми освіти. - 2012.- №70(Ч.2).- С.145 - 149
8. Іванюк І.В. Питання формування полікультурної компетентності вчителя в зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://core.kmi.open.ac.uk/download/pdf/14343062.pdf>
9. Ісак О.С. Академічна мобільність студентів і викладачів у педагогічній освіті України в контексті Євроінтеграційних процесів /О.С.Ісак// Вища освіта України. -2011.-№3(дод.1).- Т.1.- С.326 -113.
10. Ліновицька О. Освіта як чинник соціокультурного розвитку особистості /О.Ліновицька// Вища освіта України. – 2011. - №2. – С.20-26
11. Луговий В. І. Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять. Історико-педагогічні студії: Науковий часопис (Гол.ред. Н. Н. Демяненко).- К.:Вид.НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – вип.5.- С.11-16.
12. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/mtbr_eduinstitutions/
13. Москаленко В.Ф. Міжнародний проект національного медичного університету імені О.О. Богомольця та Каролінського університету в дії /В.Ф.Москаленко, О.П.Гульчій, В.О.Маланчук, Я.А.Кульбашна //Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – 2011. – № 1. – С. 57-59.
14. Національний медичний університет ім.О.О.Богомольця (м.Київ) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nmu.edu.ua/a17.php>
15. Національна Програма виховання дітей та учнівської молоді (2004 – 2013 р.р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ipv.org.ua/home/39-programa-vuhovanna-ditej.html?start=3>
16. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
17. Одеський національний медичний університет. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://odmu.edu.ua/index.php?v=102>

18. Сидоренко Т.В. Развитие интеркультурной педагогики у Немеччині Т.В.Сидоренко Проблемы освіти. - 2012.- №70(Ч.2).- С.145 – 149
19. Сисоева С.О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. С.О.Сисоева, Н.Г.Батечко. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет ім.Б.Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України – К.: ВД ЕКМО, 2011.- 368 с.
20. Тернопільський медичний університет ім.І.Я.Горбачевського. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tdmu.edu.ua/ukr/general/info.php>
21. Українська медична стоматологічна академія (м.Полтава). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.umsa.edu.ua/index.html>
22. Указ Президента України №347/2002 від 17 квітня 2002 р. Про національну доктрину розвитку освіти . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U347_02.html
23. Харківський національний медичний університет.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.knmu.kharkov.ua>
24. Программа федеральной земли Северный Рейн-Вестфалия в 2012 году: Разнообразие объединяет [Electronic resource]. – URL: www.interkulturell.nrw.de
25. Drews S. Auslandsaufenthalte als ein Instrument zukunftsreicher Qualifizierung/ S.Drews //Bildung für Europa. - 2008. - juni - S.10-12
26. Jager P. Der Erwerb von Kompetenzen als Konkretisierung der Schlüsselqualifikationen – eine Herausforderung an Schule und Unterricht:Dissertation /P.Jager.- Passau : Lehrstuhl für Shulpädagogie, 2002.-280 S.
27. Krüger – Potratz M. Interkulturelle Erziehung : Eine Einführung. - Münster: Waxmann Verlag, 2005. – 363 s.
28. Nieke W. Interkulturelle Erziehung und Bildung: Wertorientierungen im Alltag. – VS.- Verlag, - 2008. – 277s.
29. Turning Education Structure in Europe [Electronic resource]. – URL: <http://turning.unideusto.org>

Рецензент

Майборода В.К. – д.пед.н., проф.

Стаття надійшла до редакції 3.03.2014

ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕРКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ СТОМАТОЛОГОВ

Кульбашна Ярослава Аркадиевна

кандидат медицинских наук, доцент, доцент кафедры хирургической стоматологии и челюстно-лицевой хирургии

Национальный медицинский университет им. А.А. Богомольца, г.Киев

j.kulbashna@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы формирования интеркультурной составляющей международной профессиональной компетентности будущих врачей-стоматологов. Необходимость такого исследования связана с повышением числа иностранных студентов, всплеском поликультурности как в обществе в целом, так и в высших медицинских учебных заведениях, процессом активного внедрения принципа академической мобильности в высшей школе Украины.

Ключевые слова: высшее образование; иностранные студенты; интеркультурная компетентность; будущие стоматологи; профессиональная компетентность.

FORMING OF THE INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE DENTISTS

Yaroslava A. Kulbashna

PhD in medical science, associated Professor, Department of Oral and Maxillo-Facial Surgery of Bogomoletz medical University, Kyiv
j.kulbashna@gmail.com

Abstract. This article discusses the formation of intercultural component of international professional competence of future dentists. The need for such studies is associated with increased numbers of foreign students, a splash of multiculturalism in society in general, and in higher medical schools, the process of active implementation of the principle of academic mobility in higher education in Ukraine.

Keywords: higher education; international students; intercultural competence; future dentists; professional competence

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bova Z. V. Becoming of the students social identity in intercultural education area. URL: http://novyn.kpi.ua/2008-3/03_Bova.pdf2 (in Ukrainian)
2. Bukovina State Medical University. URL: http://www.bsmu.edu.ua/uk/about_us/faculties (in Ukrainian)
3. Vinnitsa Medical University. - URL: <http://www.vnmu.edu.ua/ru/история-университета> (in Ukrainian)
4. Hryva O. Tolerance as the value of education and training in the Christian and Muslim traditions / O.Hryva // *Vyscha osvita Ukrayinu*. - 2007. - № 1. - P.112 – 116 (in Ukrainian)
5. Guseva P. T. Foreign Language as a means of the personality social intercultural competence developing / P. Gusev // *Mova i kultura: seriya "Philologiya "* / Inst Internat. Relations of Kyiv's Taras Shevchenko Univ. Institute of Linguistics named . AA Potebni Foundation for Culture and Arts "Parade of Planets ." - Kyiv : Publishing House of D. Burago , 2000. - Vol. 1. - P. 229-231 (in Ukrainian)
6. Zaporozhye State Medical University. - URL: <http://www.zsmu.edu> (in Ukrainian)
7. Ivanova D.H. Educational assessment place and role in training future in preparing future teachers to the profession in a multicultural learning environment /D.H.Ivanova , O.B.Borysova// *Problemy osvity*. - 2012 . - № 70 (Part 2). - P.145 – 149 (in Ukrainian)
8. Ivaniuk I. V. The formation of multicultural competence of teachers in foreign countries URL: <http://core.kmi.open.ac.uk/download/pdf/14343062.pdf> (in Ukrainian)
9. Isak O. Academic mobility of students and teachers in ukrainian pedagogical education in the context of European integration processes /O.S.Isak // *Vyscha osvita Ukrayinu*. - 2011. - № 3 (Ad.1 .) - Vol.1.- S.326 -113 (in Ukrainian)
10. Linovytska A. Education as a factor of socio-cultural development of the individual / O.Linovytska // *Vyscha osvita Ukrayinu*. - 2011. - № 2. - P.20 -26 (in Ukrainian)
11. Luhoviy V. I. Education, training and information competence: the canonization of concepts. *Istorychny I pedahohichni studiji: Science magazine (Chief.ed. N. Demyanenko)* - K.: Ed.. Dragomanov NPU, 2011. - №.5. - P.11 -16 (in Ukrainian)

12. Ministry of Health of Ukraine. -URL: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/mtbr_eduinstitutions/ (in Ukrainian)
13. Moskalenko V. F. The National Bogomoltz Medical University and the Karolinska University International Project in actions /V.F.Moskalenko,O.P.Hulchiy, V.O.Malanchuk, Ya.A.Kulbashna // Schydnoyevropeysky jurnal hromadskogo zdorovya - 2011. - № 1. - P. 57-59. (in Ukrainian)
14. Bogomolets National Medical University (Kyiv). – URL: <http://www.nmu.edu.ua/a17.php> (in Ukrainian)
15. The National Education program of the Children and Youth (2004 - 2013 years). - URL: <http://www.ipv.org.ua/home/39-programa-vuhovanna-ditej.html?start=3> (in Ukrainian)
16. National Strategy for the Education Development in Ukraine for 2012-2021 y. y. - URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (in Ukrainian)
17. Odessa State Medical University. - URL: <http://odmu.edu.ua/index.php?v=102> (in Ukrainian)
18. Sidorenko T.V. Developing Intercultural Education in Germany /T.V.Sydorenko// Problemy osvity. - 2012 . - № 70 (Part 2). - P.145 – 149 (in Ukrainian)
19. Sysoyeva S.O. Higher Education in Ukraine : realities of modern development. /S. O. Sysoyeva, N. H. Batechko//Ministry of Education, Youth and Sports of Ukraine, Borys Grinchenko Kyiv University, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine - Kyiv: PH ECMO , 2011. - 368 p. (in Ukrainian)
20. Ternopil Medical University. - URL: <http://www.tdmu.edu.ua/ukr/general/info.php> (in Ukrainian)
21. Ukrainian Medical Stomatological Academy (Poltava). - URL: <http://www.umsa.edu.ua/index.html>(in Ukrainian)
22. Ukrainian President Decree № 347/2002 of 17 April 2002 on the national doctrine of education. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U347_02.html (in Ukrainian)
23. Kharkiv National Medical University. - URL: <http://www.knmu.kharkov.ua> (in Ukrainian)
24. Program of North Rhine-Westphalia in 2012: Diversity unites. - URL: www.interkulturell.nrw.de (in Russian)
25. Drew S. Abroad as an instrument forward-winded qualification / S. Drews // Education for Europe. - 2008. - June - p.10-12 (in German)
26. Jager P. The acquisition of skills as a concretization of Keyqualificatio - a challenge to School and teaching. Dissertation / P.Jager - Passau: Department of School pedagogic, 2002.-280 pp. (in German)
27. Kruger - Potratz M. Intercultural Education: An Introduction. - Muenster: Waxmann, 2005. - 363 s. (in German)
28. Nieke W. Intercultural education: value orientations in everyday life. - VS -. Verlag, - 2008. - 277s.(in German)
29. Turning Education Structure in Europe [Electronic resource]. – URL: <http://turning.unideusto.org>